

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav hospodářských a sociálních dějin

Studijní obor: Moderní hospodářské a sociální dějiny

AUTOREFERÁT DISERTAČNÍ PRÁCE

Disertační práce: Dějiny farnosti v Ústí nad Orlicí jako obraz dějin římskokatolické církve v Československu v letech 1927–1963 (Parish history in Ústí nad Orlicí and the Roman Catholic Church in Czechoslovakia in years 1927–1963),

Autor:

ThLic. Mgr. Michal Sklenář, Ph.D.

Školitel a vedoucí práce:

doc. PhDr. Michal Pullmann, Ph.D.

Rok odevzdání: 2017

Obsah disertační práce

Úvod	11
I. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA, METODICKÉ POSTUPY DISERTAČNÍ PRÁCE	
1. Metodologická východiska	14
1.1. Obecné a jedinečné	14
1.2. Osoba a příběh	15
1.3. Rekonstrukce, konstrukce, dekonstrukce	16
2. Metodické postupy	18
2.1. Sociálně-historická analýza	18
2.2. Mikrohistorická analýza	20
2.3. Biografická metoda.....	21
3. Rozbor použitých pramenů.....	24
II. POTRIDENTSKÝ MODEL KLERIKA A JEHO ROZVINUTÍ, MĚSTO ÚSTÍ NAD ORLICÍ, KONTINUITNÍ TRADICE FARNOSTI	
4. Potridentský model katolického diecézního kněze	27
4.1. Reforma kléru jako součást katolické reformace	27
4.2. Sebeuchopování kněžského stavu od raného novověku do II. vatikánského koncilu....	
.....	28
4.2.1. <i>Církev jako societas perfecta</i>	29
4.2.2. <i>Cursus honorum kléru a velký dvůr diecéze</i>	31
4.2.3. <i>Tři centrální slavnosti veřejně stvrzující nároky a výlučnost</i>	33
4.3. Podněty katolického osvěcenství – vytvoření nového modelu působení kněze ve farní správě.....	35
5. Město Ústí nad Orlicí a místní farnost na konci 18. století.....	37
5.1. Josef František Jaroslav Schaller: <i>Topographie des Königreichs Böhmen</i> (1789)	37
5.2. Jan Leopold Mosbender v Ústí nad Orlicí (1732–1776)	37
5.3. Ikonografický program kostela.....	39
6. Město Ústí nad Orlicí a místní farnost na konci 19. století a začátku 20. století	40
6.1. Proměny světského kněžstva a kněžského působení v 19. století	40
6.2. Slovník naučný Františka Ladislava Riegera (1860–1874, 1872).....	41
6.3. Jan Nepomuk Cibulka v Ústí nad Orlicí (1851–1888)	41

6.4. Ottův slovník naučný (1888–1909, 1907)	42
6.5. Dokončení ikonografického programu kostela, oprava v roce 1927	43
7. Kontinuitní tradice farnosti	44
7.1. Tradice mariánské zbožnosti	44
7.2. Hudební tradice – Cecilská hudební jednota	41
7.3. Lidová tradice – betlemářství	45
III. VÁCLAV BOŠTÍK (1897–1934)	
8. Syn a student (1897–1918).....	46
9. Voják rakousko-uherské armády (1916)	49
10. Seminarista (1918–1924), kaplan (1924–1933), administrátor (1933–1934)	51
10.1. Studium v bohosloveckém učilišti a kněžská formace v biskupském semináři v Hradci Králové	51
10.2. Studium v Římě, kněžská formace v kněžské koleji <i>Bohemicum</i>	53
10.3. Začátek kněžského působení v Československu, příchod do Ústí nad Orlicí	59
IV. ORLICKOÚSTECKÝ DĚKAN (1934–1942)	
11. Nová situace římskokatolické církve v českých zemích po roce 1918.....	60
12. Pastorační působení v okresním městě ve 30. letech 20. století	61
12.1. Liturgie a sakrální architektura jako pastorační nástroj.....	61
12.2. Dvorní architekti stavebníka Václava Boštíka, malý dvůr farnosti	61
12.3. Působení v místní samosprávě, pozvolný vzestup v rámci klerického <i>cursus honorum</i>	62
V. VĚZENĚ (1942–1945)	
13. Nová situace římskokatolické církve v protektorátu Čechy a Morava	67
14. Pastore v protektorátu Čechy a Morava.....	68
14.1. Projekty	68
14.2. „Oprava varhan“	69
15. Odbojová činnost a věznění	71
15.1. Působení PVVZ na Orlickoústecku	71
15.2. Internace v nacistických věznicích	73
15.3. Internace v koncentračním táboře, pochod smrti.....	75

VI. NAVRÁTILEC A DUCHOVNÍ SPRÁVCE FARNOSTI (1945–1949)

16. Obnova římskokatolické církve po druhé světové válce	78
17. Návrat orlickoústeckého děkana	80
17.1. Dvojí přivítání Václava Boštíka v Ústí nad Orlicí.....	81
17.2. Revoluční národní výbor, Místní národní výbor a kontinuita s předválečným uspořádáním a protektorátní přípravou.....	82
17.3. Odsun Němců z Orlickoústecka	82
18. Pastorační působení v okresním městě ve druhé polovině 40. let 20. století	85

VII. DĚKAN, STATUTÁRNÍ ZÁSTUPCE FARNOSTI (1949–1961)

19. Nová situace římskokatolické církve v Československu po únoru 1948 a po říjnu 1949	88
19.1. Stalinismus v Československu – zápas s hierarchickou strukturou (1948–1953)	88
19.2. Období budování tzv. lidové demokracie – začátek zápasu s vírou (1953–1960).....	90
20. Pastorační působení v okresním městě od konce 40. do konce 50. let 20. století	91
20.1. Liturgie a architektura – péče o detail	91
20.2. Svěcení neděle a svátků	94
20.3. Povinná veřejná prohlášení	96
20.4. Alfréd Piffel: Chrám a veriaci	98
20.5. Zrušená primice	100
20.6. Pohřeb Jaroslava Kociana.....	102
20.7. Výpověď za koledu.....	104
20.8. Václav Bíbus.....	106
20.9. Řeholní společenství v Ústí nad Orlicí	107
21. Kontinuitní tradice farnosti v 50. letech 20. století.....	111
21.1. Konec manifestačního katolicismu, farnost jako uzavřený malý dvůr.....	111
21.2. 150 let existence Cecilské hudební jednoty (1953)	116
21.3. Nový betlém pro děkanský kostel (1958–1959).....	117
21.4. Zamýšlené změny ikonografického programu kostela: plán nové křížové cesty, neuskutečněný projekt rozšíření chrámu	120
22. Kauzy stavebníka Václava Boštíka	124
22.1. Kauza opravy morového sloupu	124
22.2. Kauza opravy hřbitovní zdi.....	126

22.3. Kauza nechtěného lapidária – odstraňování soch světců a božích muk z ulic města.....	128
22.4. Opravy kostela a kaplí ve farním obvodu Ústí nad Orlicí.....	130
23. Rozpad velkého dvora diecéze	132
23.1. Episkopální schéma	132
23.2. Nová diecézní elita, nový velký dvůr diecéze a jeho podoba v královéhradecké diecézi	133
23.2.1. <i>Biskup Mořic Pícha (1931–1956)</i>	135
23.2.2. <i>Generální vikáři Karel Kepl (1938–1947) a Ladislav Hronek (1950–1956)</i>	137
23.2.3. <i>Kapitulní vikáři Václav Javůrek (1956–1969) a Karel Jonáš (1969–1990)</i>	139
23.3. Elita vzdálená od dvora.....	141
23.4. Osamocení diecézního kněžstva.....	143
23.5. Václav Boštík, představitel elity vzdálené od velkého dvora diecéze a jeho specifický legalismus	145
23.6. Václav Boštík a lokální církevní politika	147
23.6.1. <i>Výuka náboženství</i>	148
23.6.2. <i>Zásahy a uvažované zásahy do malého dvora farnosti</i>	149
23.6.3. <i>Příklady dalších témat</i>	152
 VIII. KNĚZ BEZ KOSTELA (1961–1963)	
24. Situace římskokatolické církve v období reálného socialismu	155
24.1. Období reálného socialismu – pokračování zápasu s vírou (1960–1971)	155
24.2. Církev jako instituce	156
24.3. Církev jako sociální struktura	157
24.4. Církev jako nositelka křesťanských idejí.....	160
24.5. Zřetelné výsledky ateizačního tažení v Ústí nad Orlicí	161
25. Odebrání státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti	164
25.1. Cesta k odebrání státního souhlasu	164
25.2. Důvody oslabení pozice orlickoústeckého děkana	166
25.3. Pozice Václava Boštíka v letech 1961–1963	169
25.4. Administrátor František Tesař	170
26. Smrt a pohřeb Václava Boštíka	173
27. „Náš pan děkan“ – nárys významu a hodnocení	176

27.1. Farnost bez „zlatých 60. let“ – periodizace dějin orlickoústecké farnosti (nejen) v prvních dvou třetinách 20. století	176
27.2. Shrnutí pastoračních důrazů děkana Václava Boštíka a jejich proměn v letech 1934–1963	176
27.2.1. <i>Využití kontinuálních tradic farnosti jako konstitutivních; nové tradice</i>	177
27.2.2. <i>Nový ikonografický a užitný program kostela</i>	177
27.3. Reakce děkana Václava Boštíka na nacistické a komunistické totalitní panství.....	178
27.3.1. <i>Střední proud diecézního kléru?</i>	178
27.3.2. <i>Ambivalentnost přístupu středního proudu: mravní kompromis, přirozený zákon</i>	180
IX. EPILOGY (1963–1984 A DOSUD)	
28. Děkan Václav Boštík v několika vrstvách paměti	185
28.1. Rukopisné dílo Ludmily Ehlové (1965–1966)	185
28.2. Ústí nad Orlicí československou Tiranou (1964)	187
28.3. Ten, který již nechce rehabilitaci (1968)	189
28.4. Krajský zpravodaj SDK PIT (1975)	190
28.5. Administrátor Josef Kajnek (1978–1984).....	191
Závěr	193
Seznam použitých pramenů a literatury	198
Obrazová příloha	

Úvod

V létě roku 1933 náhle, uprostřed žnových prací, zemřel ve věku osmačtyřiceti let Ladislav Kaube, děkan v Ústí nad Orlicí. Ve zcela neočekávané situaci jmenovalo biskupství v Hradci Králové dočasným administrátorem farnosti Václava Boštíka, který zde již šestým rokem působil jako kaplan. Šestatřicetiletý kněz se pak v roce 1934 stal místním děkanem a svým nástupem do úřadu duchovního správce farnosti zahájil samostatnou etapu v jejích dějinách. Předtím působil ještě na dvou jiných místech jako kaplan, většinu filozofického a teologického studia a kněžské formace prožil v Římě, do semináře vstoupil ihned po skončení Velké války, jíž se aktivně účastnil v řadách rakousko-uherské armády, studoval gymnázium v Hradci Králové a narodil se v roce 1897 v rodině krejčího ve Vysokém Mýtě.

Dějiny farností jsou do značné míry dějinami jejich duchovních správců. Osobní příběhy jednotlivých diecézních kněží pak vypovídají nejen o dějinách této socioprofesionální skupiny, ale také o obecnějších otázkách vývoje a postavení římskokatolické církve v českém prostředí v průběhu 20. století. Při detailním pohledu na konkrétní představitele kléru máme možnost odhalovat racionalitu jednání a typické strategie, které – i když jistě nepředstavují jediný zdroj – poukazují na jeden z aspektů moderních církevních dějin, a které tvoří součást historie církve. Postava stojící v čele farnosti a formující její členy i pozici taktéž umožňuje propojit velmi širokou rovinu církve jako instituce na straně jedné a dějiny jedné komunity na straně druhé.

Kvalifikační práce se obsahově a vzhledem ke zvolenému badatelskému poli řadí do sociálních dějin: jedná se o sociálně- a mikrohistorickou analýzu římskokatolické církve v místním kontextu jedné konkrétní farnosti v okresním městě, kde ji výrazně reprezentuje její duchovní správce, Václav Boštík. Dobou jeho působení v Ústí nad Orlicí je také vymezen časový záběr textu (funkce kaplana v letech 1927–1933, krátké administrování a první děkanské období 1934–1942, přerušené vězněním, druhé děkanské období 1945–1961 a závěr života bez státního souhlasu k výkonu kněžské služby v letech 1961–1963). Disertační práce má ukázat historii Římskokatolické farnosti – děkanství Ústí nad Orlicí mezi roky 1927 a 1963 jako jeden z možných obrazů dějin římskokatolické církve na lokální úrovni v uvedeném – dramaticky se měnícím – údobí. Obraz církve na rovině farností není v žádné dějinné epoše jeden a ani jednotný – odlišuje se řadou specifických prvků, které můžeme při mikrohistorickém zkoumání dobře postihnout a které zároveň vypovídají o církvi na úrovni okresu, kraje i diecéze, země i provincie, státu. Pro dosažení takto stanoveného cíle hledá analýza odpovědi na následující okruhy otázek a problémů.

Předložená disertační práce navazuje na autorovu práci bakalářskou i diplomovou a je vystavěna na třech výkladových pilířích, které se protínají v osobě Václava Boštíka: (1) kléru, (2) dějinách farnosti pojímaných institucionálně a (3) dějinách farnosti pojímaných biograficky. (1) Socioprofesionální skupina římskokatolického diecézního duchovenstva tvoří rámec pastoračního působení Václava Boštíka, právě díky příslušnosti k ní mohl zastávat úřad duchovního správce a mít jasně vymezenou úlohu v rámci hierarchie i svěřené komunity. Zároveň se při pohledu na světský klérus ukazují kontinuity a diskontinuity vývoje této jasně vymezené součásti římskokatolické církve: formulace nároků, vzorce jednání, změna postavení kněze a změna forem dosahování nároků.

(2) Institucionální pohled na dějiny farnosti ukazuje nejen strukturu a činnost konkrétního společenství věřících, ale také kontinuity a diskontinuity v jeho historii, ovlivněné do značné míry osobou statutárního zástupce. Mikrohistorická analýza římskokatolické církve na lokální úrovni přinese konstrukci různých podob existence a fungování (od mecenátu a patronátu k brigádám) a zpochybnění klasických dějinných mezníků, jež nemusí mít na místní úrovni přímý a okamžitý vliv.

(3) Zkoumání zastřešují ryze biografické prvky, na prvním místě osobní příběh Václava Boštíka, ale také průhledy do osudů lidí v jeho nejbližším okolí. Konkrétní kněz stojící v čele farnosti odkazuje jak ke světskému kléru, jehož je součástí, tak k farnosti a potažmo římskokatolické církvi, v rámci jejíž struktury zaujímá místo statutárního zástupce skupiny věřících.

V každém z uvedených pilířů bude věnována pozornost čtyřem oblastem: (a) aklamativní, (b) kanonicko-právní, (c) právní a (d) symbolické, přičemž největší důraz bude vzhledem k sociálně-historickému zaměření kvalifikační práce položen na oblast symbolickou. Disertace se soustředí na aktéry, předkládá analýzu jejich strategií a následně strategií přežití jakožto součást marginalizace římskokatolické církve v komunistickém totalitním panství. Čtyři uvedené oblasti postihují čtyři okruhy badatelských otázek, zaměřených na kontinuity a diskontinuity v určených segmentech.

Disertační práce je složena z devíti částí. V první z nich autor čtenáři ve stručnosti předkládá (I) *Metodologická východiska, metodické postupy disertační práce* a komentuje následně používané prameny. Druhá část, (II) *Tridentský model klerika a jeho rozvinutí, město Ústí nad Orlicí, kontinuitní tradice farnosti*, neobsahuje ucelené dějiny farnosti a města před příchodem Václava Boštíka. Soustředí na nejvýznamnější aspekty kněžského modelu, stabilního v římskokatolické církvi od potridentské doby do II. vatikánského koncilu, a zároveň uvádí do prostředí města Ústí nad Orlicí a místní farnosti. V době formace

i kněžského působení Václava Boštíka byl totiž tridentský model – obohacený o některé pozdější prvky – jasným rámcem výkonu kněžského povolání ve svěřené farnosti. Model nám zároveň umožňuje popsat sdílené vzorce jednání římskokatolického diecézního duchovenstva i přijímané etické a morální závazky.

Od třetího do osmého úseku členění textu odpovídá jednotlivým životním etapám děkana Václava Boštíka, k nimž jsou připojeny také části obecnějšího charakteru. Část **(III)** *Václav Boštík (1897–1934)* jej představuje před instalací děkanem v Ústí nad Orlicí jako syna, studenta gymnázia, vojáka rakousko-uherské armády, bohoslovce v Hradci Králové a v Římě a počátky jeho kněžského působení v Republice československé. V následujících pasážích již vystupuje **(IV)** *Orlickoústecký děkan (1934–1942)* ve svém prvním děkanském období, kdy začal rozvíjet svůj pastorační koncept včetně spolupráce s architekty a úprav kostela i děkanství. Ve stejné době se začal aktivně účastnit lokální politiky. V části **(V)** *Vězeň (1942–1945)* sledujeme internaci Václava Boštíka v nacistických věznicích, a nakonec v koncentračním táboře. Navázání na předchozí činnost a situaci po druhé světové válce do přijetí tzv. „církevních zákonů“ v roce 1949 zachycují pasáže **(VI)** *Navrátilce a duchovní správce farnosti (1945–1949)*.

Úspěšné vyjednávání pozice, prohry i děkanovu osobnost, aktivity pohledem církevních tajemníků i erozi velkého dvora diecéze obsahují kapitoly nazvané **(VII)** *Děkan, statutární zástupce farnosti (1949–1961)*. Odebráním státního souhlasu, okolnostmi smrti a pohřbu děkana Václava Boštíka a zhodnocením významu tohoto duchovního správce v dějinách farnosti se budeme zabývat v části **(VIII)** *Kněz bez kostela (1961–1963)*. Závěrečné **(IX)** *Epilogy* pak obsahují sondy do paměti diecéze, farnosti a města ve vztahu k Václavu Boštíkovi a v návaznosti na přechodící text naznačují další vývoj ve farnosti.

Závěr

V neděli 10. října 1961 sloužil Václav Boštík, dlouholetý děkan v okresním městě Ústí nad Orlicí, mši svatou v neobvyklou dobu na nezvyklém místě – ve 4.00 v sakristii děkanského kostela Nanebevzetí Panny Marie. Zdejší kaplan, nuceně odcházející na jiné místo, pak v kázání farníkům sdělil, že děkanu Václavu Boštíkovi byl odňat státní souhlas k výkonu duchovenské činnosti a že na jeho místo nastoupí kněz jiný. Odchodem Václava Boštíka z úřadu duchovního správce byla násilně ukončena samostatná etapa v dějinách farnosti. Knězi, který inicioval řadu architektonických změn kostela i děkanství, působil v místní samosprávě, přežil nacistické věznice, koncentrační tábor i pochod smrti, vrátil se zpět a navázal na předchozí projekty, militantně ateistický komunistický stát vykázal jednu místnost v jeho bývalém děkanství a dovolil kněžskou službu vykonávat pouze pro řeholní sestry v domově důchodců. Při návratu z jedné z každodenně sloužených ranních mší svatých v létě roku 1963 náhle, uprostřed chodníku, zemřel.

Předložená disertační práce pomocí sociálně-historických, mikrohistorických a biografických nástrojů analyzuje dějiny římskokatolické farnosti v Ústí nad Orlicí v letech 1927–1963, tedy v době působení děkana Václava Boštíka. Ukazuje přitom kontinuity i diskontinuity v historii místní komunity katolických křesťanů jako jeden z možných obrazů dějin římskokatolické církve v českých zemích prvních dvou třetin 20. století. V textu sleduje tři vzájemně se prolínající výkladové pilíře: (1) klérus, (2) dějiny farnosti pojmávané institucionálně a (3) dějiny farnosti pojmávané biograficky. V každém ze tří pilířů se soustředí na čtyři oblasti: (a) aklamativní, (b) kanonicko-právní, (c) právní a zejména (d) symbolickou. Na základě analýzy lze otázku kontinuit a diskontinuit sledovaných oblastí vyjádřit následovně.

(1a) Klérus se na aklamativní rovině ve sledovaném období definuje stále stejným způsobem, tj. potridentským, později rozvinutým modelem klerika. **(1b)** Kanonicko-právní rámec určuje od roku 1917 Kodex kanonického práva taktéž bez zásadních odlišností. **(1c)** V právní oblasti pro duchovenstvo platí změny odpovídající klasickým mezníkům z českých, respektive československých dějin, např. hledání nové pozice po roce 1918, pevné navázání na státní aparát po roce 1949. **(1d)** Symbolická rovina vztažená ke kléru vykazuje změnu, kterou můžeme spojit s tím, že výše popsany veřejný zápas s hierarchickou strukturou římskokatolické církve (několikaletý cílený útlak konkrétních osob a forem života) vystřídala dlouhodobá ateizační politika, označovaná jako zápas s vírou a používající mnohem subtilnější nástroje. Pro římskokatolickou církev měla destruktivnější dopad druhá, mnohem

delší fáze. Celý proces je navíc spojen s pozvolnou destrukcí zvykového kariérního řádu světského duchovenstva (*cursus honorum*) po roce 1949, kdy pro možný vzestup v rámci hierarchie začala náhle platit zcela odlišná pravidla a která úzce souvisí s napětím loajality vůči biskupovi a nově vytvářené diecézní elitě.

(2a) Aklamativní rovina v případě farnosti postrádá smysl, protože instituce sama o sobě nejedná. **(2b)** Kanonicko-právní rovina sice zůstává stabilní, vzhledem k nárůstu specifčnosti jednotlivých oblastí již ale můžeme sledovat náznaky pozdějšího vývoje, kdy se fakticky – nikoli *de iure* – farnost definuje jako komunita lidí namísto územně. **(2c)** Pro právní situaci farností mají stejně jako v případě kléru přímý dopad mezníky známé z politických dějin. **(2d)** V symbolické rovině je možné pozorovat konsolidaci v průběhu 30. let 20. století, začlenění do poválečné společnosti i zatlačení farnosti do zdí kostela, nucené vyklízení veřejného prostoru během nacistického a zejména pak komunistického totalitního panství. Uvnitř takto uzavřené komunity má pak její duchovní správce zcela jiné postavení než mimo ni: zatímco vně farnosti musí svou pozici neustále hledat, vůči věřícím stále může uplatňovat autoritu vysvěcené osoby.

(3a) Aklamativní rovina kněze a kněžství zůstává stabilní včetně disciplinace a závazků vůči představeným. Významnou úlohu nadále hrají okamžiky přijetí svátosti kněžství, primiční mše svaté a přijetí ve svěřené farnosti. **(3b)** Kodex kanonického práva z roku 1917 i v této oblasti znamenal kodifikování stávající praxe a **(3c)** právní či konfesně-právní rovina odpovídá vývoji zemí Koruny české ve 20. století. **(3d)** Z hlediska symbolického kněz ztratil úlohu neproblematicky respektované osoby v širším měřítku a jeho sociální úloha se zásadně změnila zejména po roce 1949. Každý jednotlivec působící v pastorači musel budovat stabilní pozici pomocí vlastních předpokladů a nástrojů, protože osobní autoritu a možnost prosadit své zájmy nebylo mimo římskokatolické prostředí možné odvozoval od přijaté svátosti svěcení. Kněží museli činit zásadní etická a morální rozhodnutí v situacích, jež naprosto neodpovídaly jejich předchozí formaci, zkušenostem a pevným vzorcům jednání. Pro úplnost dodejme, že změny přinesené II. vatikánským koncilem nejsou vzhledem k časovému záběru pro předloženou analýzu relevantní. Právě v popsané sociální realitě se jasně ukazuje marginalizace římskokatolické církve jako celku i jejích členů a disertační práce zkoumá tyto posuny na příkladu konkrétního duchovního správce a jeho farnosti.

Intencionalitu historického aktéra nemůžeme nikdy zkoumat přímo, jsme odkázáni na konstrukci myšlenkového světa, na prostředí, v němž se tvořily jeho názory, postoje a vzorce jednání. Část textu *Tridentský model klerika a jeho rozvinutí, město Ústí nad Orlicí, kontinuitní tradice farnosti* se zaměřuje na odhalování myšlenkového světa Václava Boštíka

jako příslušníka jasně vymezené socioprofesionální skupiny římskokatolického diecézního duchovenstva. Tridentský koncil (1545–1563) vytvořil v rámci svého reformního působení typ neřeholního kněze, který zůstal přes modifikace v novější době stabilní až do II. vatikánského koncilu (1962–1965). Potridentský klerik se stal nositelem katolické reformy a musel tudíž splňovat určité nároky, mezi nimiž vyniká vzdělání a formace. Jednalo se o absolventy univerzitního studia filosofie a teologie, o muže, kteří prošli nově vzniklým disciplinačním nástrojem. Výchova v kněžském semináři měla rozvíjet lidské kvality kandidátů, pomoci v duchovním životě, stanovit jim řád a vychovat je k poslušnosti a loajalitě vůči církevním (i jiným) představeným. Model zároveň vychází ze stabilního statusu kněze, vyplývajícího automaticky z přijatého svěcení, jež se chápe jako dokončení postupu a zároveň jako vstupní brána k reálnému působení, tj. především vysluhování svátostí.

Další pasáže disertace se nejvíce blíží biografickému pojednání. Kapitoly navazují na předchozí obecnější výklad a ukazují syna krejčího z Vysokého Mýta, který před kněžským svěcením absolvoval klasické gymnázium v Hradci Králové (1919–1918), kde byla – tak jako jinde v podunajské monarchii – vzdělávací složka silně provázána s liturgickým životem školy. První světovou válku prožil jako rakousko-uherský voják. Ihned po skončení války se začal připravovat k přijetí kněžského svěcení, začal studovat a pobývat v královéhradeckém biskupském semináři (1918–1919). Podstatnou část studia filosofie a teologie strávil v Římě, v české koleji *Bohemicum* (1919–1923). Kromě vzdělání, získání všeobecného rozhledu nebo znalosti cizích jazyků se tak Václav Boštík stal příslušníkem elitního segmentu kléru, určeného k pozdějšímu vzestupu v rámci církevní hierarchie. Formace v kněžském semináři probíhala podle všeho bez potíží, v posledním roce pobytu ve Věčném městě zastával dokonce funkci prefekta ročníku. Po přijetí kněžského svěcení působil jako kaplan ve dvou pastoračně odlišných lokalitách a následně od roku 1927 v Ústí nad Orlicí. Po náhlé smrti místního duchovního správce se stal nejprve administrátorem a následně děkanem zdejší farnosti, čímž se otevřela výrazná etapa v jejích dějinách.

Václav Boštík měl jasný koncept pastorační péče o svěřenou farnost: jako pastorační nástroj využil architekturu i stávající tradice (zpěv, mariánská úcta, betlemářství), zároveň je ovšem modifikoval (moderní prvky v barokním prostoru kostela i děkanství, nový betlém). Spolupracoval se třemi stálými architekty, Karlem Řepou, Janem Sokolem a Alfrédem Pifflem, místními řemeslníky i předními odborníky v různých disciplínách. Na konci 30. let se také jakožto člen Československé strany lidové zapojil do místní politiky a omezenou dobu zastával i funkci druhého náměstka starosty města. V průběhu okupace za druhé světové války se zapojil do protinacistického odboje a tři roky (1942–1945) strávil ve věznicích

a v koncentračním táboře. Podařilo se mu přežít i pochod smrti a v květnu 1945 se za všeobecného nadšení obyvatel navrátil jak do pozice děkana, tak na krátkou dobu i do Místního národního výboru. Zajímavá je nejen kontinuita s předválečnou lokální situací, ale také s protektorátní přípravou na převzetí moci a rozdělení pozic. Výmluvně působí také fakt, že první porevoluční národní výbor se – ještě bez děkana Václava Boštíka – poprvé ke svému jednání sešel v prostorách děkanství.

Po druhé světové válce získal děkan Václav Boštík ještě silnější pozici: byl respektován nejen jako kněz, pastoračně úspěšný duchovní správce farnosti, ale také v širším sociálním měřítku díky návratu do lokální politiky a zejména puncu odbojáře a koncentračníka. Církevní rovina uznání (*cursus honorum* diecézního kléru) byla vyjádřena jednak udělením titulu biskupského notáře, jednak postupem do správní funkce sekretáře vikariátu. Světská rovina uznání byla vyjádřena nejen aklamativně po příjezdu do Ústí nad Orlicí, ale také udělením Československého válečného kříže a Medaile za zásluhy.

Po roce 1949 musel v čele malého dvora farnosti čelit různým formám marginalizace a ateizačnímu tlaku. Společenství věřících se pod státem vyvíjeným tlakem uzavíralo do sebe; dřívější velkolepé a viditelné architektonické projekty děkana Václava Boštíka se změnily v promyšlenou péči o vnitřní vybavení kostela a o detailnější prvky. K uzavření dvora byl nucen oficiální proticírkevní politikou, jež římskokatolickou církev otevřeně a výrazně utlačovala a současně zatlačovala „za zdi kostelů“, na druhé straně jím chtěl právě svou farnost od destruktivních zásahů uchránit. Snaha vyvážit obě roviny vedla na prvním místě k precizování pastoračně-legalistické strategie, která spočívala v ochotě ustoupit nárokům opřeným o zákon nebo jiné nařízení a naopak odmítnout spolupráci bez legalistického základu. Cílem zvolené strategie bylo setrvání v úřadu děkana a možnost nadále působit se státním souhlasem k výkonu duchovenské činnosti i za cenu stvrzení legitimacy stávajícího totalitního panství.

Zároveň vedla zmíněná snaha k paradoxním situacím. Děkan Václav Boštík na vikariátní schůzi kněží a okresního církevního tajemníka veřejně kritizoval ministra Václava Kopeckého nebo postup v otázce výuky náboženství. Současně předsedal církevní části státem inscenovaných obřadů za zesnulého orlickousteckého rodáka, houslistu Jaroslava Kociana. Dokázal uchránit sochy světců před zničením jejich přesunem na starý hřbitov a kromě opravy hřbitovní zdi prosadil i opravu sochy Panny Marie a morového sloupu na náměstí. Veřejné uznání za dobře vykonanou práci a zvelebení města ale přijal v divadle z rukou předsedy MNV. Po celé období 50. let 20. století, která bývají z oprávněných důvodů považována za dobu nejsilnějšího útlaku římskokatolické církve, dokázal zůstat v čele farnosti

a prosadit část svých záměrů. Státní souhlas, o jehož zachování tak jako řada dalších kněží usiloval, ztratil až na začátku 60. let, tedy v době považované za rychle spějící k všeobecnému uvolnění poměrů, a to bez přímé souvislosti s vlastním působením či výroky.

Hledání mezí možného, které se ukázalo jako úspěšné pouze na omezenou dobu a nahlíženo ze zpětného pohledu se zdá být problematické, probíhalo v letech, kdy měl děkan Václav Boštík začít stoupat v diecézní struktuře minimálně ještě o jeden stupeň výše. Protože ale *cursus honorum* již podléhal zcela jiným pravidlům, stal se příslušníkem oné části kléru, jež sice měla právě na počátku 50. let 20. století zažít další, možná už definitivní postup v církevní kariéře, k velkému dvoru diecéze se ovšem nepřiblížila.

Příběh děkana Václava Boštíka poskytuje příležitost nahlédnout nejen jeden kněžský život, ale také jeden z možných obrazů dějin římskokatolické církve v Československu v prvních dvou třetinách 20. století prizmatem lokální situace v Ústí nad Orlicí. V orlickoústecké římskokatolické farnosti se traduje přísloví: „*Mosbender postavil, Boštík dobudoval.*“ Místní paměť provazuje osoby, které od sebe dělí dvě staletí: barokního preláta, narozeného v 17. století a pastoračně působícího v 18. století, stavitele nového kostela a fary na straně jedné a kněze spravujícího farnost v první polovině 20. století, iniciátora propojení barokních prvků s moderním uměním na straně druhé. Ve zkratce se tak vyjadřuje podobnost a mimořádný význam obou kněžských osobností pro svěřený farní obvod. Děkani Jan Leopold Mosbender i Václav Boštík totiž farnost v Ústí nad Orlicí výrazně ovlivnili a přesáhli její hranice svým působením i svým příběhem.

Poslední známá fotografie živého Václava Boštíka jej zachycuje v létě roku 1963 nedaleko domova důchodců v Ústí nad Orlicí. Dlouholetý orlickoústecký děkan, šestašedesátiletý muž stojí v černém občanském oděvu s bílým kněžským lingulem tváří v tvář oslňujícímu slunci před dřevěným křížem, doplněným tabulkou s Ježíšovým výrokiem z evangelia svatého Jana: „*Dílo, které dal jsi mi, abych činil, dokonal jsem,*“ (Jan 17, 4b).

Seznam pramenů a výběrový seznam literatury

Archivní prameny

Archiv bezpečnostních složek – fond archivní Objektové svazky (OB) 1948–1990.

Archiv bezpečnostních složek – fond archivní Vyšetřovací spisy (V) 1948–1990.

Archiv Papežské koleje Nepomucenum.

Archiv Městského muzea Ústí nad Orlicí.

Depozitář Biskupství královéhradeckého, fond archivní: Děkanský úřad Ústí nad Orlicí.

Národní archiv, fond archivní 852 – Státní úřad pro věci církevní (1949–1956).

Národní archiv, fond archivní 997 – Ministerstvo školství a kultury (1945–1967), církevní odbor.

Státní oblastní archiv Zámorsk – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, fond archivní: Archiv města Ústí nad Orlicí (1499–1945).

Státní oblastní archiv Zámorsk – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, fond archivní: KSČ – okresní výbor Ústí nad Orlicí (1945–1990).

Státní oblastní archiv Zámorsk – Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, fond archivní: Okresní národní výbor Ústí nad Orlicí (1945–1995).

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv.

Prameny

BOSTIK, Svetlan. *Famile Bostik. Stammbaum.*

EHLOVÁ, Ludmila. *Děkan Václav Boštík. I. díl: Ústecký kostel.* Rukopis. Ústí nad Orlicí: 1965–1966.

EHLOVÁ, Ludmila. *Děkan Václav Boštík. Ia. díl: Ústecký kostel.* Ústí nad Orlicí: 1965–1966.

EHLOVÁ, Ludmila. *Děkan Václav Boštík. II. díl: Děkanství.* Ústí nad Orlicí: 1965–1966.

EHLOVÁ, Ludmila. *Děkan Václav Boštík. III. díl: Dodatek.* Ústí nad Orlicí: 1965–1966.

Kronika Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí I. od 22. XI. 1946 do 1. I. 1967.

Kronika Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí 1. 1. 1967–6. 1. 1978

Kronika rodiny Cibulkových v Ústí.

Memorabilienbuch der Dechantey Wildenschwerth. Anfangend vom Jahre 1836. Děkanský úřad římskokatolické církve v Ústí nad Orlicí, fond: Děkanský archiv Ústí nad Orlicí – uspořádáno Magdou Ženíškovou v r. 2005 – kniha č. 53 (Farní kronika).

PETERA, Václav. *Géniové církvi a vlasti.*

PIFFL, Alfréd. *Některé úvahy ndp. pana děkana Václava Boštíka z let 1954–59 (vydané v jediném exempláři jako rukopisný přepis stenogramů).* Ústí nad Orlicí, 1963.

PIFFL, Alfréd. *A poznámka poslední, ta nejcivilnější, nejbolestivější o dvacátém třetím červenci 63.* Ústí nad Orlicí: 1963.

ZDVOŘILÝ, Radek (ed.). *Kronika rodu Boštík.* Lysá nad Labem: 2014.

Literatura (výběr)

BAUEROVÁ, Zuzana. *Proti času. Konzervovanie-reštaurovanie v Československu 1918–1971.* 1. vydání. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2015.

BENZ, Wolfgang – DIESTEL, Barbara (Hrsg.). *Der Ort des Terrors. Geschichte der nationalsozialistischen Konzentrationslager. Band 4. Flossenbürg, Mauthausen, Ravensbrück.* 1. Aufgabe. München: C. H. Beck, 2006.

BOHÁČ, Zdeněk. *Atlas českých církevních dějin 1918–1999.* 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999.

CABAN, Peter. *Primičná omša. Teológia, dejinný vývin a liturgická prax.* 1. vydání. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2009.

CASAROLI, Agostino. *Trýzeň trpělivosti. Svatý stolec a komunistické země (1963–1989).* 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

CIBULKA, Josef – SOKOL, Jan. *Soupis památek historických a uměleckých v okrese lanškrounském.* 1. vydání. Praha: Archeologická komise při České akademii věd a umění a Německá společnost věd a umění pro Republiku československou, 1935.

CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifašisté a Orlickoústecko.* 1. vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2003.

ČECHUROVÁ, Jana – RANDÁK, Jan. *Základní problémy studia moderních a soudobých dějin.* 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 2014.

ČOPÍK, Jan. *Proměny a kontinuita české komunální politiky. Územní samospráva v nové době (1850–2010). Díl I – do roku 1945.* 1. vydání. Praha: Scriptorium, 2014.

DEMEL, Zdeněk. *Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945–1989 na příkladu jihočeského regionu.* 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008.

DULÍČEK, Lukáš. *Východočeši pod císařským praporem. C a k. pěší pluk č. 18 v 1. světové válce.* 1. vydání. Praha: Československá obec legionářská, 2015.

- DUŠEK, Radim – MACKOVÁ, Marie. *Osudy politických vězňů 1948–1989. Zdokumentováno na území okresu Ústí nad Orlicí*. 1. vydání. Ústí nad Orlicí: Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, 1996.
- GALLANGHER, Michel Paul. *Křesťanství a moderní kultura*. 1. vydání. Velehrad: Refugium, 2004.
- GINZBURG, Carlo. *Sýr a červi. Svět jednoho mlynáře kolem roku 1600*. 1. vydání. Praha: Argo, 2000.
- HACKENSCHMIED, Zdeněk Václav. *Ústecké betlémy*. 2. vydání. Ústí nad Orlicí: Akademický klub Čada, 1999.
- HALAS, František X. *Fenomén Vatikán. Idea, dějiny a současnost papežství, diplomacie Svatého stolce. České země a Vatikán*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004.
- HANUŠ, Jiří. *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005.
- HANUŠ, Jiří. *Pozvání ke studiu církevních dějin*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.
- HORSKÝ, Jan. *Dějepisectví mezi vědou a vyprávěním. Úvahy o povaze, postupech a mezích historické vědy*. 1. vydání. Praha: Argo, 2009.
- HNILICA, Pavol Mária. *Náboženské problémy v krajine ovládané komunistami*. 1. vydanie. Trnava: Dobrá kniha, 2006.
- HRDINA, Antonín Ignác. *Kanonické právo*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011.
- JAKUBČIN, Pavol. *Pastieri v osidlach moci. Komunistický režim a katolíci kňazi na Slovensku v rokoch 1948–1968*. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2012.
- KAPLAN, Karel. *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1993.
- KŘIVOHLÁVEK, Jan F. *Znaky, vlajky, pečeti a správní vývoj obcí okresu Ústí nad Orlicí*. 1. vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2005.
- MACHÁČEK, Fridolín. *Plzeň – Terezín – Flossenbürg*. 1. vydání. Praha: František Novák, 1946.
- MAŇÁK, Jiří. *Proměny strany moci I. Studie a dokumenty k vývoji Komunistické strany Československa v období 1948–1968*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998.
- MAŇÁK, Jiří. *Proměny strany moci II. Početnost a složení volených funkcionářských sborů KSČ 1948–1968*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998.

- MAŇÁK, Jiří. *Proměny strany moci III. Početnost a složení pracovníků stranického aparátu KSČ 1948–1968*. 1. vydání. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998.
- PANOCH, Pavel – BARTOŠ, Štěpán. *Karel Řepa. Pardubický architekt ve věku nejistot*. 1. vydání. Pardubice: Helios, 2003.
- PEJŠKA, Josef. *Církevní právo se zřetelem k partikulárnímu právu československému. II. Hierarchický řád církevní*. 1. vydání. Obořiště u Dobříše: Theologický ústav Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele, 1937.
- PETRÁČEK, Tomáš. *In the maelstrom of secularization, collaboration and persecution. Roman catholicism in modern Czech society and the state*. 1. edition. Lublin: EL-Press, 2014.
- PETRÁČEK, Tomáš. *Sekularizace a katolicismus v českých zemích. Specifické rysy české cesty od lidové církve k nejateističtější zemi světa*. 1. vydání. Ostrava: Moravapress, 2013.
- PIFFL, Alfréd. *Chrám a veriaci*. 1. vydanie. Bratislava: Tatran, 1950.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Ježíš Kristus – Pravda dějin. Trojiční a christocentrická teologie dějin*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2009.
- SEKOTOVÁ, Věra. *Kamenné svědomí města*. 1. vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 1999.
- SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Ústecká radnice a městské dějiny. Od feudalismu k novodobé společnosti*. 1. vydání Ústí nad Orlicí: Oftis, 1998.
- SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. 1. vydání. Hradec Králové: Historický klub – pobočka Hradec Králové, 1995.
- ŠEBEK, Jaroslav. *Za Boha, národ, pořádek*. 1. vydání. Praha: Academia, HÚ AV, 2016.
- ŠEBEK, Jaroslav. *Od konfliktu ke smíření. Česko-německé vztahy ve 20. století očima katolické církve*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2013.
- THALEB, Nassim. *Černá labuť. Následky vysoce nepravděpodobných událostí*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2011.
- VALEŠ, Václav. *Konfesní právo. Průvodce studiem*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008.
- VAŠÍČEK, Zdeněk. *Archeologie, historie, minulost*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2006.
- VAŠKO, Václav. *Dům na skále I. Církev zkoušená. 1945–začátek 1950*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004.
- VAŠKO, Václav. *Dům na skále II. Církev bojující. 1950–květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.
- VLČEK, Vojtěch. *Perzekuce mužských řádů a kongregací komunistickým režimem 1946–1964*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004.

ZEINER, Karel Emanuel. *Města Ústí nad Orlicí dějepisné památky*. 1. vydání. Rychnov nad Kněžnou: vlastní náklad, 1880.

ZLÁMAL, Bohumil. *Příručka českých církevních dějin VII. Doba československého katolicismu (1918–1949)*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2010.

Encyklopedie, slovníky

BERGER, Rupert. *Liturgický slovník*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008.

Český slovník bohovědný I. 1. vydání. Praha: Václav Kotrba, 1912,

Ottův slovník naučný. Díl XXVI. 1. vydání. Praha: J. Otto, 1907.

NOVOTNÝ, Vojtěch – VAŇÁČ, Martin – KUNŠTÁT, Miroslav. *Biografický slovník katolických teologických fakult v Praze 1891–1990*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2013.

Slovník naučný. Díl 9. 1. vydání Praha: I. L. Kober, 1872.

TRETERA, Jiří Rajmund – HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva*. 1. vydání. Praha: Grada, 2011.

Kolektivní monografie, sborníky

BORKOVCOVÁ, Marie et al. *200 let trvání Cecilské hudební jednoty v Ústí nad Orlicí. Sborník příspěvků z konference Měšťanská kultura a hudební tradice v Ústí nad Orlicí ze dne 20. listopadu 2011*. 1. vydání. Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto: Městské muzeum v Ústí nad Orlicí, Regionální muzeum ve Vysokém Mýtě, 2003.

ČECHUROVÁ, Jana – ŠTAIF, Jiří. *K novověkým sociálním dějinám českých zemí VI. Sociální dějiny dnes*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004.

DAVIES, Ian (ed.). *Debates in History Teaching*. 1. edition. New York: Routledge, 2011.

FERENČUHOVÁ, Bohumila a kol. *Biografia a historiografia. Slovenský, český a francúzsky pohľad*. 1. vydanie. Bratislava: Spoločnosť Pro Historia, 2012.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří (eds.). *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. 1. vydání. Brno. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001

HANUŠ, Jiří a kol. *Služebníci neužiteční. Kněžská identita v českých zemích ve 20. století*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015.

HAVELKA, Miloš a kol. *Víra, kultura, společnost. Náboženské kultury v českých zemích 19. a 20. století*. 1. vydání. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2012.

JAN, Libor (ed.). *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, Českomoravská komise pro srovnávací církevní dějiny, Matice moravská, 2000.

JAROŠOVÁ, Markéta. *Professori Josef Cibulka ad honorem. Sborník příspěvků přednesených na symposiu „Život a dílo profesora Josefa Cibulky“ dne 14. 12. 2007. Opera*

facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Historia et historia artium vol. IX. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění ve vydavatelství Togga, 2009.

KNAPÍK, Jiří – FRANC, Martin a kol. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967 I.* 1. vydání. Praha: Academia, 2011.

KNAPÍK, Jiří – FRANC, Martin a kol. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967 II.* 1. vydání. Praha: Academia, 2011.

KUBÍN, Petr (ed.). *Brány pekelné ji nepřemohou. Kapitoly z pronásledování církvi v Československu kolem roku 1950.* 1. vydání. Praha: Karolinum, 2013.

MAČALA, Pavol – MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří (eds.). *Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii.* 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010.

NEŠPOR, Zdeněk a kol. *Náboženství v 19. století. Nejcírkevnější století, nebo období zrodu českého ateismu.* 1. vydání. Praha: Scriptorium, 2010.

PARMA, Tomáš (ed.). *Česká kolej v Římě. Od Bohemica k Nepomucenu. 130 let existence české kulturní a vzdělávací instituce.* 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014.

POLEHLA, Petr (ed.). *350 let královéhradecké diecéze.* 1. vydání. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015.

SATJUKOWÁ, Silke – GRIES, Rainer (Hg.). *Unsere Feinde. Konstruktionen des Anderen im Sozialismus.* 1. Auflage. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, 2004.

SCHULZE WESSEL, Martin – ZÜCKERT Martin (Hg.). *Handbuch der Religions- und Kirchengeschichte der böhmischen Länder und Tschechiens im 20. Jahrhundert.* 1. Auflage. München: Oldenbourg, 2009.

SKLENÁŘ, Michal (ed.). *Náš pan děkan. Sborník k 50. výročí úmrtí děkana Václava Boštíka.* 1. vydání. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2013.

STORCHOVÁ, Lucie a kol. *Koncepty a dějiny. Proměny pojmů v současné historické vědě.* 1. vydání. Praha: Scriptorium, 2014.

STORCHOVÁ, Lucie (ed.). *Conditio humana. Konstanta či historická proměnná? Koncepty historické antropologie a teoretická reflexe v současné historiografii.* 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2005.

VLČEK, Vojtěch (ed.). *Ženské řehole za komunismu 1948–1989. Sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze.* 1. vydání. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2005.